

Kokeileva Kainuu

1. Yrittäjyysmaakuntakokeilu

Yrittäjyysmaakuntakokeiluun on tullut laaja kirjo erilaisia esityksiä eri tahoilta; aktiivisimpia ovat olleet Kainuun Yrittäjät ja Kainuun Etu Oy. Yrittäjyysmaakunta-ajatus on kirjattu Kainuu-ohjelmaan ja tähän kokeiluun kohdistuu vahvoja odotuksia.

Yrittäjyysmaakuntakokeilussa tavoitteena on luoda Kainuuseen yrittäjyyttä ja yritystoimintaa lisäävä ja olemassa olevan yritystoiminnan kasvua tukeva kokonaisuus työmarkkinatason ratkaisuihin, yritystoiminnan tukipalveluista sekä oppilaitosyhteistyöstä ja yrittäjyyskasvatuksesta. Toimenpiteet ovat käytännönläheisiä, useat jo hyväksi todettuja toimintatapoja. Kokeiluun kuuluu olennaisesti jatkuva ja toimintaa tarvittaessa ohjaava arviointi.

Verotus, yritystoiminnan ja työmarkkinoiden toimivuus sekä yritysrahoitus:

1. Testataan Kainuussa Ruotsin veromalli = Ruotsissa yritys voi lykätä verotustaan tekemällä investointivaruksen, joka voi olla 20 - 25 % yrityksen tuloksesta, ja joka on purettava viimeistään kuuden vuoden kuluttua → tavoite testata varausmallia realistisena ja yhteisöverotuloja vähemmän leikkaavana askeleena lähemmäksi Viron yritysveromallia.
2. Puretaan pienten yritysten säätelyä = hallitusohjelmassa on laaja normien purkutavoite, joka on pääsääntöisesti kansallisen tason toimenpide, joka koskee kaikkia yrityksiä → tavoite on kokeilla pienten yritysten säätelyn purkua esim. raportointivelvoitteissa, jos sellaisen alueellisen kokeilun tarve ja mahdollisuus tulee esille normitalkoissa
3. Yritysperstustannan lisääminen tehostetulla starttirahalla = yritystoimintaa aloittavien perustulona starttiraha toimii hyvin alkuvaiheessa, jossa ei ole vielä myyntituloa, vain menoja tuotteen/palvelun kehittämisestä → tavoite testata puoli vuotta nykyistä pidemmän 24 kk mittaisen ja 20 % korotetun tehostetun starttirahan vaikuttavuutta
4. Pienten yritysten työllistämiskynnyksen madaltaminen = Pienyrittäjillä on korkea kynnys työllistämiseen vaikka tarpeita on, työtäkään ei välttämättä ole kokoaikaiselle työntekijälle → tavoite löytää toimiva pienten yritysten työllistämistä edistävä, vakituisia työsuhteita luova malli esim. kokeilemalla kimpptyöllistämistä, jossa eri työnantajat katsottaisiin samaksi työnantajaksi eikä työntekijällä olisi pää- ja sivutuloja
5. Perustetaan Kainuun Yrittäjyysrahasto = pieniin, erityisesti aivan siemenvaiheen ja starttivaiheen yritysrahoitukseen keskittyvä alueen kuntarahoituksesta kerättävä rahasto → tavoite luoda olemassa olevien yritysrahoitusinstrumenttien täydennykseksi niiden katvealueeseen jäävät yritysrahoitustarpeet täyttävä alueellinen rahoitustyökalu

Yrityspalvelut:

1. Yritys-Suomi palvelun jatkaminen ja vahvistaminen = aloittavien yritysten erittäin tehokkaaksi osoittautunut palvelu, josta vastaa TE-toimisto → tavoite tukea yritysperstustantaa käytännönläheisellä ja osaavalla neuvonnalla
2. Aloittaneiden yritysten neuvontalupaus = uuden yrityksen kolme ensimmäistä vuotta ovat aikaa, jolloin tarvitaan tukea ja neuvoja uusiin haasteisiin ja ongelmiin, kun aloitusvaiheen tuki on jo taakse jäänyt vaihe → tavoite antaa aloittaneille yrityksille lupaus 0 – 3 vuoden aikana jatkuvasta yhteydenpidosta ja neuvonnasta
3. Omistajanvaihdosten matalan kynnyksen palvelu = puolueettoman toimijan helposti lähestyttävä palvelu, jota yrityskaupan osapuolet voivat luottamuksellisesti lähestyä → tavoite olemassa olevan yritystoiminnan säilyminen
4. Liiketoimintaosaamisen helppo vienti pienyritystoimintaan = pienet yritykset ja yksinyrittäjät tarvitsevat sujuvaa tapaa löytää bisneksen eri osa-alueiden osaamista,

- kuten yrityskummit jo tarjoavat → tavoite luoda malli osaamisen saamiselle pk-yrityksiin vaivattomasti ja ilman byrokratiaa
5. Pienyritysten myyntiyhteistyö; ”kotimaan vientirengas” = myynti on yleinen yritysten pullonkaula, vaikka tuotteet ja palvelut ovatkin hyviä → tavoite lisätä vientiä maakunnan ulkopuolelle luomalla toimivia yritysten yhteisiä myyntikanavia
 6. Kansainvälistymisen tukipalvelut = maakunnasta löytyy sekä perinteisiltä että uusilta toimi-aloilta kansainvälistymiseen halukkaita ja kv. markkinoilla toimivia yrityksiä → tavoite luoda valmennuksen, rahoituksen ja muiden palvelujen kansainvälistymisen työkalupakki
 7. Protopaja uusille ideoille = usein hyvänkin idean tie katkeaa jonkin osa-alueen osaamattomuuteen, vaikka sitä olisi saatavissa alueelta → tavoite toimintatapa, joka kokoaa ideat, yritykset, osaajat ja muut toimijat viemään ideat ohjattua polkua pitkin myyntituotteeksi tai -palveluksi
 8. Yrityskohtaiset täsmäkoulutukset = koulutusta suuremmille ryhmille on tarjolla hyvin, mutta on kyettävä tarvittaessa vastaamaan myös vain yhden tai muutaman yrityksen tarpeisiin → tavoite täsmäkouluttaa yrityksiä esimerkiksi kansainvälistymiseen yrityksen omasta tuotteesta/palvelusta lähtevällä kielikoulutuksella ja kv. valmennuksella
 9. Yritystoiminnan digitalisointi = digitalisaatio on saatava myynnin ja markkinoinnin lisäksi kattavasti koko yritystoimintaan → tavoite lisätä aloittavien ja toimivien yritysten palveluihin digitalisaatiota edistäviä uusia toimintatapoja esim. digitaalisuus liiketoimintasuunnitelman osana
 10. Yrityspalvelujen organisaatioiden yhteistoiminnan tiivistäminen = alueen koulutus-, tutkimus- ja kehitysorganisaatiot, jotka tarjoavat yritysperustannan ja liiketoiminnan kehittämisen palveluja tulisi saada tiiviimpään yhteistyöhön → tavoite luoda esim. Yritys-Suomi -mallilla yhtenäinen palveluorganisaatio mm. yhteisiä tilaratkaisuja tavoitellen

Oppilaitosyhteistyö ja yrittäjyyskasvatus

1. Peruskoulun 7. – 9. luokkien kummiyrittäjyyden vakiinnuttaminen = Kajaanissa jo aloitettu ja voimakkaasti laajeneva yrittäjyyskasvatuksen käytännönläheinen yhteistyö, joka voidaan laajentaa muualle Kainuuseen → tavoite luoda toimintamalli yrittäjäräjäpintaan mahdollistamaan toiminnan jatkuminen
2. Yrityskylä Kainuuseen = Peruskoulun 6. luokille suunnattu yhteiskunnan, työelämän ja yrittäjyyden oppimisympäristö, pienoiskaupunki, jossa oppilas työskentelee omassa ammatissaan sekä toimii kuluttajana ja kansalaisena osana yhteiskuntaa → tavoite saada Taloudellisen tiedotustoimisto TAT:n yrityskylä-toiminta Kajaaniin
3. a) Koulutussopimuskokeilu = oppisopimusta kevyempi, ammatilliseen perustutkintoon johtava Suomen Yrittäjien esittämä työssä oppimisen malli, perustuu nuoren, yrittäjän ja koulutuksenjärjestäjän väliseen sopimukseen; tai
b) Saksan tai Tanskan mallin mukainen oppisopimuskokeilu = yksinkertaistetaan nykyisen oppisopimusmallin täytäntöönpanoa työehto- ja tukimallien pohjalta yhteistyössä yrittäjäjärjestöjen kanssa -> tavoite molemmissa malleissa saada lisää nuoria suorittamaan tutkintoja ja saada yrityksiin suoraan tarpeisiin koulutettua ammattitaitoista henkilöstöä
4. Ammattiopiston YritysAmiksen vahvistaminen = KAO:n kulttuurin, luonnon ja liiketalouden alojen yrittämällä oppimisen malli, jossa yritysmaisissa oppimisympäristöissä opitaan ammattia työelämän pelisäännöillä → tavoite vakiinnuttaa toiminta ja laajentaa se muille KAO:n koulutusaloille
5. Nuori Yrittäjyys -yrittäjyyspolun rakentaminen = NY-yritys on opiskelijoiden harjoitusyritys, joka toimii oikean yrityksen tapaan lukukauden ajan, tarkoituksena työelämätaitojen ja yrittäjämäisen asenteen ja toimintatavan oppiminen → tavoite saada NY-polku sekä toisen asteen että korkea-asteen koko maakunnan oppimisympäristöksi, samalla luoda saumaton liikkuvuus koulutusasteiden kesken erityisosaamista kehittävän osaamisen hankkimiseksi

6. Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden harjoittelun ja opinnäytetöiden lisääminen = pk-yrityksissä ei ole resursseja opiskelijoiden harjoittelun ohjaukseen → tavoite lisätä harjoittelua ja opinnäytetöitä alueen yrityksissä mahdollistamalla opettajien aktiivinen osallistumisen ohjaukseen yritysten tukena
7. Bootcampit opiskelijoiden yritysperustannan tueksi = ammattikorkeakoulun pelialan yritysperustannassa yrittäjiksi aikovien opiskelijoiden bootcamp-valmennus on osoittautunut tehokkaaksi tukimuodoksi → tavoite bootcamp-valmennuksen vakiinnuttaminen opiskelijasta - yrittäjäksi kasvupolulle
8. Innovaatioaseteli pk-yrityksille = PK-yritysten ja korkeakoulujen yhteistyön kehittämisen työkalu, käytössä monissa Euroopan maissa, setelillä yritykset voivat hankkia korkeakoulujen TKI-osaamista → tavoite vauhdittaa pk-yritysten kasvua ja korkeakoulujen TKI- toiminnan vaikuttavuutta ja tutkimustulosten kaupallistamista

Kainuun yrittäjyysmaakuntakokeilun seuranta ja arviointi toteutetaan niin, että arvioijataho on sellainen, jolla on tietotaitoa ja kokemusta yritystoiminnan edistämisestä. Arviointi kohdistuu toimenpiteiden vaikuttavuuteen. Arvioija osallistuu toimintatutkimuksen/konsultoinnin tavoin kokeilun ohjaukseen ja tarvittaessa ehdottaa korjaavia ja suuntaavia toimenpiteitä nopeasti, ei vain jälkikäätiseurannan kautta.

Tähän kokeilukokonaisuuteen on liitettävissä myös **uusyrittäjälain säätäminen**. Sen kantavia ajatuksia ja kokeiluaiheita voisivat olla nuorten yrittäjien erityistukitoimet ja sukupolvenvaihdosten erityistuki (ks. eduskunnan sivuilta lakialoite 166/2001).

2. Yksikanavainen rahoituskokeilu Kainuun sotessa (Kainuun sote valmistele)

Ehdotus pohjautuu hallitusohjelman linjaukseen sote-rahoituksen uuden rahoitusmallin kokoamiseen, johon räätälöidään kainuulaista kokeiluehdotusta vahvaan kokemukseen perustuen niin, että sote-kustannuksia voidaan edelleen alentaa.

Kainuussa toteutuu lähes täysin asiantuntijoiden¹ esittämä alueellinen rahoitusmalli: kuntien valtionosuuksien ohjaus ja kiinteä asukaskohtainen korvaus (euroa per asukas). Kokeilua tulisi laajentaa sairausvakuutuskorvausten ohjaamiseen alueelliselle järjestäjä-rahoittajalle. Virtaviivaistaminen tehostaisi sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaistaloudellista tehokkuutta.² Edelleen esimerkiksi TEA-viisariin sidotulla tulos/bonuspalkkioilla valtio voisi palkita alueellisia toimijoita terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Rahoitusvastuukokeilussa tulee selvittää myös muita monikanavaiseen liittyviä ongelmakohtia esimerkiksi sosiaalimenojen ja työllisyysmenojen osalta (mm. jaettu rahoitusvastuu työmarkkina- ja toimeentulotuen osalta). Kainuussa on keskitetty kuljetuspalveluyksikkö, joka hoitaa erityislakien mukaisia kuljetuksia (vammaispalvelulaki, SHL). Tähän yksikköön tulisi kokeilussa selvittää myös Kelan kyytien yhdistäminen.

Kainuun soten hallitus käsittelee kokeiluhankeasiaa omassa kokouksessaan. Yksikanavainen rahoituskokeilu on yksi po. kokeilun aihe. Tuodaan maakuntahallituksen keskusteluun soten hallituksen hyväksymät esitykset.

¹ THL:n asiantuntijaryhmä. 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen kehittäminen: Kohti yksikanavaista alueellista järjestäjä-rahoittajaa. Tampere: THL.

² Seppälä & Pekurinen (toim.). 2014. Sosiaali- ja terveydenhuollon keskeiset rahavirrat. Tampere: THL.

3. Perustulokokeilu (liittyy osittain soten valmisteluun)

Perustulon eli ns. kansalaispalkan kaltaisista malleista on käyty keskustelua jo pitkään, myös Suomessa. Perustulon käyttöönottoa ei ole tutkittu ja testattu käytännössä suomalaisissa olosuhteissa ja näin olleen sen vaikutuksista ei ole faktatietoa. Kun Suomessa tarvitaan suuria rakenteellisia muutoksia, joten tämänkaltaisen kokeilu on paikallaan.

Perustulokokeilussa tulee kiinnittää erityistä huomiota ja kehittää toimenpiteitä niille väestöryhmille, joissa väliinpuotoamisen vaara on suurin: nuoret aikuiset, opintonsa päättävät ja työuraansa aloittavat, työkyvyttömyyseläkkeiltä työmarkkinoille palaavat, osatyökykyiset, yrittäjät, osa-aikaisessa tai satunnaisluonteisesti työskentelevät (mm. taiteilijat) ja pitkäaikaistyöttömät.³ Perustulokokeilussa on tarkennettava paikallisen sosiaalipoliittisen harkintavallan (mm. toimeentulotukiohjeistus) suhdetta muiden viranomaisten ja sosiaaliturvaetuuksien myöntämiskäytäntöihin sekä Kelan etuuksiin. Tämä kokeilu voisi kytkeytyä yrittäjyyskokeiluun ja erityisesti yksikanavaiseen rahoituskokeiluun, koska sosiaali- ja työllisyysmenoissa on päällekkäistä rahoitusta. Noin 94 % toimeentulotukea saavista kotitalouksista sai jotakin Kelan etuutta.⁴

Kainuu erittäin soveltuva alue: nuorisotyöttömyys on Kainuussa huomattavan yleistä ja reilusti koko maata yleisempää. Työllisyysaste on koko maata alhaisempi ja työikäisten eläkkeellä olevien kuntalaisten lukumäärä on korkea.

4. Kuntarajat ylittävä yhteistyö

Kainuussa on tehty äskettäin kuntarakenneselvitys, jonka esittämistä toimenpiteistä löytyy valtakunnallista kokeilumerkitystä omaavia ehdotuksia. Hallitusohjelmaankin sopivia tavoitteita ovat normien purku ja uudet kuntayhteistyönmallit (ns. Kainuu-sopimus). Kuntarakenneselvityksen yhteydessä on siis linjattu toimintamalleja, jotka soveltuvat Kokeileva Kainuu otsikolla käsiteltävään toimenpidekokonaisuuteen. Tämä on tiivistetty pohjaesitys keskustelun pohjaksi.

Suoria nostoja Kainuun kuntarakenneselvityksestä ovat:

- elinkeinopoliittinen yhteistyö
 - o biotalous, puurakentaminen, matkailun ja kaivannaisteollisuus
 - o Kainuu imagon rakentaminen
- tukipalvelujen yhdistäminen
 - o yhteiset tukipalvelut, täysin sähköiset kokousjärjestelmät ja -käytännöt
 - o sähköinen asiointi
- aluelautakuntamalli yhdistettynä lähipalveluiden järjestämiseen

Lisäksi kuntarakenneselvityksestä johdettavissa olevia esityksiä ovat:

- ylikunnallisten toimielimien muodostaminen
 - o esimerkiksi: tekniset palvelut, rakennusvalvonta ja muut lupapalvelut sekä sivistyspalvelut mukaan lukien päivähoito
 - o kiinteistöjen hallinnointi ja isännöinti

³ ks. Määttä. 2012. Perusturva ja poiskäännyttäminen. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

⁴ Perusturvan riittävyden II arviointiryhmä. 2015. Perusturvan riittävyden arviointiraportti 2011–2015. Tampere: THL.

- yhteiset lautakunnat
- yhteinen kansalaisopisto yms. vapaa sivistystyö, nuorisotyö ja kirjasto
- yhteiset kaukolämpö-, jätevesi- ja vesihuolto-yhtiöt

Tavoitteena on luopua valtion säätelystä ja antaa kunnille mahdollisuus erilaistua ja tehostaa kuntalaisten osallistumista sekä verkostoitua ylikunnallisesti ja luoda tiivis yhteistyö yritysten ja kolmannen sektorin kanssa. Kunnilla voi olla yhteisiä viranhaltijoita nykyistä paljon laajemmin.

Tavoitteena on myös maakunnallisen työllisyyden hoidon yhteiskehittäminen usealla eri tasolla: toimenpiteinä työllisyyden hoidon toimintaympäristön strateginen kehittäminen, välityömarkkinoiden roolitus, työllistämispalveluiden tuotteistaminen ja palvelusetelin käyttöönotto, sosiaalisten kriteerien huomioiminen julkisissa hankinnoissa, työkeskuksille varattavien julkisten hankintojen kehittäminen, yhteiskunnallisten yritysten ja alueellisen työaikapankin kehittäminen.

5. Muita valmistelussa olevia kokeiluhankkeita

- **Kainuun ICT- ja hyvinvointipalvelujen kehittäminen**

Valmisteltavana on Kainuun Edun esittämä kokeilukokonaisuus, joka perustuu Kainuussa aiemmin toteutettuihin hyvinvointipalvelujen ict-/digitalisointiratkaisuihin.